

KADER TOELATING MASTER

September 2018

Waarom een kader?

Het is vanzelfsprekend dat opleidingen toelatingseisen hanteren. Kwalitatieve toelatingseisen geven immers aan wat nodig is om een opleiding succesvol af te kunnen ronden, en zijn daardoor van belang voor zowel de opleiding als de potentiële student. Voor de master wordt die vanzelfsprekendheid nog niet altijd erkend, omdat masters sterk verbonden waren aan bacheloropleidingen en als logisch vervolg op een bachelor gezien werden. Het doel van de wet kwaliteit in verscheidenheid en eerdere wetten was nadrukkelijk om bachelor en master te scheiden en voorts om door afschaffing van de doorstroommaster en door middel van toelatingseisen de profilering van de masteropleidingen te versterken. In de afgelopen jaren is er dan ook een geprofileerd landschap van masters ontstaan en is de relatie bachelor-master losser geworden. Dit blijkt onder andere uit het feit dat er veel meer masters zijn dan bachelors.

Expliciet formuleren van toelatingseisen is belangrijker geworden, om de juiste studenten in een opleiding te krijgen. Voor het waarborgen van effectieve en inclusieve toelatingsprocedures en de toegankelijkheid van de masterfase is een kader toelating master van belang. Het kader beslaat de volgende drie delen: a) toelatingseisen en toegankelijkheid; b) transparantie en voorlichting; c) gelijke criteria voor verschillende groepen studenten.

A. Toelatingseisen en toegankelijkheid

De bachelor-master structuur en het geprofileerde masterlandschap leiden tot meer keuze en flexibilisering in het hoger onderwijs. Een bacheloropleiding geeft niet meer toegang tot één masteropleiding, maar vaak tot meerdere. Studenten maken gebruik van deze toegenomen keuzevrijheid: zij kiezen vaker voor een masteropleiding in een andere sector en/of aan een andere universiteit.¹ De student kan kiezen wat het best bij zijn profiel past. Ook wanneer de bachelor niet verwant is, zijn er nu vaak mogelijkheden om toch tot de gewenste master toegelaten te worden bijvoorbeeld door het doen van een schakeltraject, of door competenties en vakkennis aan te tonen met cijfergemiddeldes, behaalde vakken, of het behalen van een toelatingstoets. Instellingen hanteren hierbij de volgende uitgangspunten:

1. Toelatingseisen dienen om de geschiktheid van de kandidaat vast te stellen;
2. Toelatingseisen moeten passen bij de doelen van de opleiding;
3. De opleiding is verantwoordelijk voor gedegen kwaliteitszorg rond de toelatingsprocedure en -eisen;
4. Studenten adviseren in de U-raad of faculteitsraad en opleidingscommissie over de toelatingsprocedure en -criteria.
5. De universiteiten staan voor de (sectorale) toegankelijkheid van de masterfase - een 'vangnet' waarborgt dat afgestudeerde bachelorstudenten minimaal toegang hebben

¹ Uit de Doorstroommonitor 2008-2017 van de Inspectie van het Onderwijs: "In tien jaar tijd is het percentage studenten dat na de wo-bachelor een master aan een andere instelling gaat volgen, toegenomen van ruim 7 procent in 2007 naar ruim 18 procent in 2017. [...] Ook de mobiliteit tussen sectoren neemt in diezelfde tijdperiode toe: van 6 procent tot 13 procent in 2017." (p12)

tot één masteropleiding binnen hun discipline. Bovendien voorkomen universiteiten dat schakelstudenten tweemaal tegen toelatingseisen aanlopen.

Ad 1: Toelatingseisen dienen om de geschiktheid van de kandidaat vast te stellen: is deze persoon in staat om de opleiding succesvol af te ronden in de tijd die daarvoor staat? De basiseis is een bachelordiploma in een aan de master verwante richting. Gezien de toegenomen profilering van de masters en de toenemende internationalisering, dient het begrip 'verwant' in de eisen nader uitgewerkt te worden. Die uitwerking van wat verwante richtingen zijn, kan bijvoorbeeld bestaan uit de benodigde kennis van de discipline en methodologie en beheersing van het Engels. Het onderscheid tussen vooropleidingseis en toelatingseisen is dan niet meer goed te maken. Immers, de bacheloropleiding is een methode om aan toelatingscriteria te voldoen.

Ad 2: De toelatingseisen moeten passen bij de doelen van de opleiding. Zo zal een onderzoeksmaster niet alleen een inhoudelijk verwante bachelor vragen, maar ook interesse in en aanleg voor het doen van onderzoek, wat bijvoorbeeld kan blijken uit een cijfergemiddelde (van de hele bachelor of van een specifiek aantal relevante vakken) of een specifiek onderwerp van de bachelorscriptie. Een beperkt aantal masteropleidingen heeft een capaciteitsbeperking en hanteert daarom een selectieprocedure. De selectie zal gericht zijn op het vinden van de meest geschikte studenten. Het grote verschil met opleidingen zonder capaciteitsbeperking is dat er vanwege de beperkte capaciteit ook studenten die wel voldoen aan de toelatingseisen niet toegelaten zullen worden. Selectie vanwege capaciteitsbeperking kan in die zin worden gezien als een verbijzondering van toelating.

Ad 3: Toelatingseisen zijn uitdrukkelijk bedoeld om de juiste student op de juiste plek te krijgen en niet om (onnodige) drempels op te werpen. Belangrijk is dat toelatingseisen niet meer (maar ook niet minder) vragen dan nodig is om geschiktheid voor de opleiding aannemelijk te maken. Dat is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de opleiding, die de toelatingsprocedure zorgvuldig ingericht en meeneemt in kwaliteitszorg. Het is hierbij van belang dat er een relatie is tussen de gestelde criteria (passend bij de doelen van de opleiding) en welke studenten de opleiding wil aannemen. Onderdeel van deze kwaliteitszorg is dat de opleiding periodiek de toelatingseisen evalueert en nagaat of deze toelatingseisen ertoe leiden dat de opleiding de juiste studenten toelaat. Bovendien wisselen universiteiten op landelijk niveau kennis uit over effectief en inclusief toelatingsbeleid (zoals in 2017 en 2018 gebeurt in de zogenaamde Learning Community).

Ad 4: De medezeggenschap heeft een belangrijke rol in de kwaliteitszorg. De opleidingscommissies hebben ten aanzien van hun eigen opleiding(en) adviesrecht op de kwalitatieve toelatingseisen. De studentengeleding van de universiteitsraad of de faculteitsraad adviseert over de procedure van toelating ten aanzien van de kwalitatieve toelatingseisen en kan hierbij ook aandacht aan de voorlichting over de procedures schenken.² Adviesrecht is hier het juiste instrument, omdat het onwenselijk is dat (reeds toegelaten)

² Volgens de wet is er voor de Uraad studentengeleding adviesrecht op de procedure van toelating tav de kwalitatieve toelatingseisen (7.30b lid 2). Zie art. 9.33A lid 2 sub d WHW. Deze adviesbevoegdheid kan ook zijn belegd bij faculteitsraad op grond van artikel 9.37 lid 2 WHW (als bevoegdheid tot inrichten toelatingsprocedure is belegd bij decaan van de faculteit). De faculteitsraad heeft geen instemmingsrecht op criteria art. 7.30b lid 2. Deze moeten echter wel zijn opgenomen in de OER. Opleidingscommissies: art. 9.18 lid 1a: instemmingsrecht OER maar hiervan uitgesloten zijn de eisen art. 7.30b lid 2. Art. 9.18 lid 1c: opleidingscommissies hebben adviesrecht op criteria (art. 7.30b lid 2).

studenten kunnen bepalen welke studenten toegang krijgen tot 'hun' opleiding. Dan bestaat het risico dat studenten zwaar(der)e toelatingseisen willen, om zo het niveau van hun opleiding te bewaken.

Ad 5: De universiteiten staan voor de sectorale toegankelijkheid van de masterfase. Om te voorkomen dat een student tussen wal en schip valt, hebben alle universiteiten eind 2017 een 'vangnet' ingericht om te waarborgen dat afgestudeerde bachelorstudenten toegang hebben tot een passende masteropleiding (binnen de discipline waarin de master is behaald)³. De wijze waarop verschilt per instelling: sommige universiteiten hebben een regeling ingesteld waarop studenten aanspraak kunnen maken die, ondanks diverse pogingen, niet tot een master worden toegelaten. Andere universiteiten hebben niet zo'n regeling hoeven instellen, omdat er voor studenten van elke bacheloropleiding minimaal één masteropleiding direct toegankelijk is.

De universiteiten willen voorkomen dat schakelstudenten twee keer met toelatingseisen te maken krijgen en dat schakelstudenten na afronding van hun programma alsnog niet in kunnen stromen in een masteropleiding. Daarom hebben de universiteiten het volgende afgesproken:

- a. Bij een student die zich inschrijft voor een schakelprogramma dat gericht is op toegang tot een master met aanvullende toelatingseisen (denk aan een cijfergemiddelde, taaleis of motivatie-eis), toetst de universiteit zoveel mogelijk al voor aanvang van het schakelprogramma of een student aan de eisen voldoet. De student ontvangt vervolgens een voorwaardelijke toelatingsbeschikking: als de student het schakelprogramma met succes afrondt, wordt de student toegelaten tot de master.
- b. Bij masters met een capaciteitsbeperking is het verlenen van een voorwaardelijke toelatingsbeschikking geen optie, aangezien dit ongelijke behandeling zou betekenen ten opzichte van studenten die niet het schakeltraject doorlopen. Om te voorkomen dat dit er toe leidt dat studenten na afronding van een schakelprogramma geen master kunnen volgen, zorgen universiteiten dat een alternatieve master beschikbaar is voor schakelstudenten die niet kunnen starten aan een master met capaciteitsbeperking.

B. Transparantie en voorlichting

Universiteiten vinden het van belang om transparant te zijn over procedures en om heldere voorlichting te geven. Het is daarom belangrijk dat elke opleiding die toelatingseisen stelt, het hoe, wat en waarom van de toelatingseisen aan de studenten duidelijk maakt. Zo weten studenten waar zij aan toe zijn. Ook vraagt dit van universiteiten dat zij bachelorstudenten vroegtijdig voorlichten over verschillende eisen in de toelatingsprocedures, zodat de studenten zich hierop voor kunnen bereiden.

De volgende punten zouden duidelijk moeten worden uit de voorlichting door een masteropleiding:

- Het doel van en de reden voor de toelatingsprocedure;
- De criteria en normen;
- De methoden waarmee de criteria worden getoetst;
- De planning van de procedure en de bijbehorende deadlines;

³ De toezegging voor dit vangnet is opgenomen in de brief van de VSNU aan Minister Bussemaker van 16 juni 2017.

- De weging van de criteria, ofwel hoe de onderwijsinstelling tot de keuze komt om een student al dan niet toe te laten;
- Wat voor soort feedback de student kan verwachten na afloop van de selectieprocedure en wanneer dit wordt gecommuniceerd, inclusief de mogelijkheid voor de student om bij een contactpersoon nadere informatie te verkrijgen.

Universiteiten zullen ervoor zorgen dat elke opleiding aandacht schenkt aan elk van deze punten in de voorlichting per 1 oktober 2019. Opleidingen zorgen dat deze punten terugkomen op de website van de opleiding. Om ruimte te houden voor maatwerk zullen opleidingen niet altijd een absolute weging van de verschillende criteria hanteren. Dat neemt niet weg dat zij in de terugkoppeling aan een student -indien hij/zij niet toelaatbaar is- moeten kunnen aangeven hoe de verschillende criteria gewogen zijn.

Voor eenduidige voorlichting is het van belang dat opleidingen beschikken over heldere terminologie om de verschillende onderdelen van de procedure aan te duiden. Daartoe kan onderstaand schema dienen. In het toelatingsproces toetst een universiteit studenten op voor de opleiding relevante *criteria*. Voor elk van deze criteria stelt de opleiding een *norm* vast. Het is mogelijk verschillende *methoden* (inclusief bijbehorende *scores*) te gebruiken om te toetsen of een student aan het criterium voldoet.⁴ Het gaat er dus om hoe de opleiding weet (methoden) of studenten over het niveau beschikken (norm) voor dat wat ze moeten kunnen voor de opleiding (criteria) en welke *score* hier in verschillende methoden bij hoort.

Term	Definitie	Voorbeeld
criterium	De capaciteiten waarover een student moet beschikken	Beheersing van het Engels
Norm	Het niveau waarop de student over de capaciteiten moet beschikken	Minimaal B2-niveau
Methode	De manier waarop bepaald wordt of een student aan de norm voldoet.	a. Taal vooropleiding b. Native speaker c. Gevolgde cursus
Score	De waardering van de uitkomst van de gehanteerde methode.	a. Succesvol afronden Engeltalige bachelor b. Score van minimaal XX

⁴ Begrippen op basis van de Mastermind Europe Matrix. Zie <http://mastermindeurope.eu/wp-content/uploads/2016/11/MastermindEuropeManual.pdf>

C. Gelijke criteria voor verschillende groepen studenten

Een van de lastige vragen die de taskforce is tegengekomen, is in hoeverre er sprake is van verschillende eisen voor verschillende groepen studenten. Het kwam de afgelopen jaren voor dat een opleiding aan de eigen bachelorstudenten andere toelatingseisen stelde dan aan bachelorstudenten van een verwante opleiding in Nederland. De afgelopen maanden is in de taskforce toelating master en in breder VSNU-verband gesproken over dit onderwerp.

Op basis van deze gesprekken zijn de volgende uitgangspunten voor toelatingseisen opgesteld:

- Aan alle studenten met een bachelordiploma van binnen de EER worden dezelfde criteria (de capaciteiten waarover een student moet beschikken) en normen (het niveau waarop de student over de capaciteiten moet beschikken) gesteld. De methoden om deze criteria te toetsen kunnen verschillen, afhankelijk van het zicht dat de opleiding heeft op bijvoorbeeld de inhoud van het bachelor curriculum.
- Studenten van de eigen instelling met een verwante bachelor worden niet met minder of andere criteria geconfronteerd dan andere studenten met een bachelordiploma van binnen de EER (inclusief andere Nederlandse instellingen).
- Waar mogelijk worden studenten hierbij als collectief behandeld (bijvoorbeeld door ruime ervaring met studenten met de betreffende vooropleiding of door bestaande erkenningsafspraken). Waar nodig wordt toelating individueel gezien.

In de praktijk betekent dit dat opleidingen niet verschillende criteria hanteren voor de eigen bachelorstudenten ten opzichte van EER-studenten van buiten de eigen instelling. Om dit mogelijk te maken, maken opleidingen zo veel mogelijk binnen hun discipline - in ieder geval binnen Nederland - onderling afspraken over erkenning en de mate van verwantschap. Dit zorgt ervoor dat studenten met een vergelijkbare of gelijke opleiding binnen hun vakgebied met dezelfde criteria en eisen worden geconfronteerd als studenten met een bachelordiploma van de eigen instelling.

De universiteiten stellen voor om te starten met een pilot waarin masteropleidingen in hun voorlichting opnemen welke bacheloropleidingen aan Nederlandse universiteiten verwant zijn aan de masteropleiding. Daarmee verduidelijken de masteropleidingen hun voorlichting. Hier zou eerst een pilot voor moeten worden opgezet in een of enkele vakgebieden, zodat bekeken kan worden of het haalbaar is om dit breder te gaan doen.

Naast afspraken over erkenning binnen Nederland kan binnen de disciplines ook informatie worden uitgewisseld over de methodes & scores die opleidingen gebruiken om te toetsen of buitenlandse studenten aan de criteria voldoen. Het maken van afspraken binnen disciplines vraagt van opleidingen dat zij contact leggen met elkaar, al dan niet binnen een disciplineoverlegorgaan. Voor een deel van de opleidingen bestaan deze contacten nog niet of in beperkte mate, waardoor het enkele jaren zal duren voordat afspraken over mate van verwantschap tot stand zijn gekomen en structureel contact hierover zal worden onderhouden.